

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง"ทิศทางของการดูแลสุขภาพในรายการสุขภาพทางโทรทัศน์"เป็นการศึกษาโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา การสำรวจแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อประเมินรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ของผู้รับสารในกลุ่มต่าง ๆ ผู้วิจัยทำการรวบรวมรายการสุขภาพ (โดยตรง)ทางโทรทัศน์ทุกรายการ ที่แพร่ภาพทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3,5,7,9 และ11 ในช่วงเดือน มกราคม 2539 เพื่อทำการวิเคราะห์เนื้อหาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแบบสอบถามและประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก

แหล่งข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้มีแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. ประเภทรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ รายการสุขภาพทางโทรทัศน์ทุกรายการที่แพร่ภาพทาง สถานีโทรทัศน์ช่อง 3,5,7,9 และ11 ในช่วงเดือนมกราคม 2539 แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

- รายการความรู้ที่มีเนื้อหาของรายการเป็นรายการสุขภาพโดยตรง จำนวน 20 รายการ 151 ตอน/เรื่อง
- โฆษณาที่เกี่ยวกับภาวะการเจ็บป่วยและการนำคำว่า "สุขภาพ" มาใช้ จำนวน 65 เรื่อง

2. ประเภทบุคคล แหล่งข้อมูลประเภทบุคคลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

2.1 ชนชั้นนำ หมายถึง คณะรัฐมนตรี,นายพลทหาร/ตำรวจ,ข้าราชการพลเรือนระดับ 9 ขึ้นไป,รัฐวิสาหกิจระดับผู้อำนวยการกองขึ้นไป และนักธุรกิจชั้นนำ จำนวน 50 คน

2.2 ชนชั้นกลาง หมายถึง นายทหาร/ตำรวจระดับพันเอกลงมา,ข้าราชการพลเรือนระดับ 8 ลงมา,รัฐวิสาหกิจระดับต่ำกว่าผู้อำนวยการกอง,พนักงานบริษัทระดับปวส.ขึ้นไป,ผู้ประกอบการวิชาชีพอิสระ เช่น วิศวกร,สถาปนิก,เจ้าของกิจการ, ศิลปิน ฯลฯ จำนวน 150 คน

2.3 ชนชั้นล่าง หมายถึง เกษตรกร,หาบเร่,กรรมกร(ภาคการเกษตร,อุตสาหกรรม และการขนส่ง),ลูกจ้าง,ช่างฝีมือที่ไม่เชี่ยวชาญ จำนวน 200 คน

3. ประเภทเอกสาร หนังสือ เอกสาร บทความ วิทยานิพนธ์ รวมทั้งสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ บทบาททางสังคมของสื่อมวลชน, การใช้สื่อมวลชนเพื่อการพัฒนาประเทศ, แบบแผนการเจ็บป่วย ของคนไทย, ทัศนะเกี่ยวกับการแพทย์ ฯลฯ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง“ทิศทางการดูแลสุขภาพในรายการสุขภาพทาง โทรทัศน์” ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1. รายการสุขภาพทางโทรทัศน์

2. ผู้รับสาร

2.1 กลุ่มตัวอย่างคอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 41 คน

1. รายการสุขภาพทางโทรทัศน์ หมายถึง รายการสุขภาพที่มีเนื้อหาของรายการเกี่ยวกับ สุขภาพ โดยตรงและโฆษณาที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บป่วยและการนำคำว่า “สุขภาพ” มากล่าวอ้าง ทุกรายการ ที่แพร่ภาพทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3,5,7,9 และ11 ในช่วงเดือนมกราคม 2539

1.1 รายการสุขภาพที่มีเนื้อหาของรายการเป็นรายการสุขภาพโดยตรง จำนวน 20รายการ ได้แก่ เมฆอุกรัก,ละครรู้รอดปลอดภัย,ก้าวทันโรค,สุขภาพดีทั่วโลก,สมองใสการแพทย์,รักถูกใจ ถูกทาง,สุขภาพดีมีสุข,คลินิกช่อง 5,การแพทย์ก้าวหน้า,รู้ทันโรค,ถนนดวงตา,ดวงใจพ่อแม่,รัก ฟิ้น,ห่วงคุณห่วงสุขภาพ,ใจเขาใจเรา,5 นาทีฟรีสไตล์ : รู้ทันเอดส์,เพื่อนแก้ว,พบหมอศิริราช,แทนรัก จากแม่,ปัญหาชีวิตและสุขภาพ

1.2 โฆษณาที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บป่วยและการนำคำ“สุขภาพ”มาใช้จำนวน 65 เรื่อง

ก. การป้องกันโรค จำนวนทั้งสิ้น 19 เรื่อง ได้แก่

1. เอดส์ จำนวน 7 เรื่อง

2. อาหารและยาที่ถูกหลักอนามัย จำนวน 5 เรื่อง

3. การป้องกันโรค จำนวน 4 เรื่อง

4. การป้องกันอุบัติเหตุ จำนวน 2 เรื่อง

ข. ยาและเทคโนโลยี จำนวนทั้งสิ้น 46 เรื่อง ได้แก่

1. ยาแก้ไข้หวัด จำนวน 3 เรื่อง
2. ยาแก้ปวด จำนวน 4 เรื่อง
3. ยาแก้ไอ จำนวน 4 เรื่อง
4. ยาแก้เชื้อรา จำนวน 2 เรื่อง
5. ยาทาแก้แมลงกัด, ค่อย จำนวน 2 เรื่อง
6. ยาเกี่ยวกับระบบทางเดินอาหาร จำนวน 4 เรื่อง
7. ชาดม จำนวน 2 เรื่อง
8. ยาทาแก้ปวด จำนวน 3 เรื่อง
9. อุปกรณ์ที่ใช้ทำแผล จำนวน 3 เรื่อง
10. สิ่งบริโภคจำนวน 6 เรื่อง (เครื่องดื่มบำรุงสุขภาพ 3 เรื่อง,นม 2 เรื่อง, น้ำมันพืช 1 เรื่อง)
11. เครื่องอุปโภคเพื่อสุขภาพ จำนวน 11 เรื่อง (วาสลิน 1 เรื่อง, ยาสีฟัน 6 เรื่อง, สบู่ 3 เรื่อง, แชมพู 2 เรื่อง)

ซึ่งรายการสุขภาพทั้ง 2 ประเภทสามารถแบ่งเป็น 6 สาระ ดังนี้

1. อาหารและยา เช่น เมนูถูกรัก, ก้าวทันโรค(ช่วงบริโภคปลอดภัย), เพื่อนแก้ว (ช่วงกลทห่ม่า), สุขภาพดีทั่วไทย เป็นต้น
2. แม่และเด็ก เช่น แทนรักจากแม่, ดวงใจพ่อแม่, สุขภาพดีมีสุขสอน ทรแท้ ง บุตร), ปัญหาชีวิตและสุขภาพ(ตอน ปัญหาสุขภาพเด็กไทย) เป็นต้น
3. เอดส์ เช่น รู้ทันเอดส์, รู้รอดปลอดภัย, พบหมอสิริราช(ตอนหญิงตั้งครรภ์ คิดเชื่อเอดส์) เป็นต้น
4. สุขภาพตา เช่น ถนอมดวงตา, พบหมอสิริราช (ตอนการผ่าตัดแก้ไขสายตาค ผิดปกติ) เป็นต้น
5. สุขภาพฟัน เช่น รักฟัน, ก้าวทันโรค(ช่วงรอยยิ้มพิมพ์ใจ) เป็นต้น
6. ภาวะการเจ็บป่วย เนื่องจากมีการเจ็บป่วย/โรคอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากเอดส์, สุขภาพตาและสุขภาพฟันอีกมากมายที่ไม่สามารถจัดเป็นประเภทได้เพราะไม่มี รายการประจำ เช่น โรคหัวใจ, เบาหวาน, ความดันโลหิตสูง, มะเร็ง, สุขภาพจิต, โรค

เรือน, ไรศปอด เป็นต้น วิทยาการสุขภาพ (การฉายรังสี, การเสริมออก, เครื่องวัดการนอนหลับ, เครื่องถ่ายภาพด้วยแม่เหล็กไฟฟ้า), อื่น ๆ ที่เกี่ยวกับสุขภาพเช่น การออกกำลังกาย, ยาปฏิชีวนะ, อุบัติเหตุ เป็นต้น

2. ผู้รับสาร

2.1 ผู้รับสารกลุ่มต่าง ๆ เพื่อศึกษาการเปิดรับชมรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ของผู้รับสารกลุ่มต่าง ๆ เนื่องจากประชากรไทยทั่วประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2539) มีจำนวนทั้งสิ้น 60,116,182 คน จึงคำนวณจำนวนตัวอย่างที่จะทำการศึกษา ในระดับความคลาดเคลื่อน 5% ดังนี้

$$n = \frac{Z^2 \cdot p \cdot (1-p) \cdot N}{Z^2 \cdot p \cdot (1-p) + N \cdot e^2} \quad p = 0.5 \quad z = 2, \quad N = 60,116,182 \text{ คน}$$

= 400 คน

และสำนักงานกกลางทะเบียนราษฎรได้แสดงร้อยละของประชากรรายภาคประเทศไทย ปี พ.ศ.2536

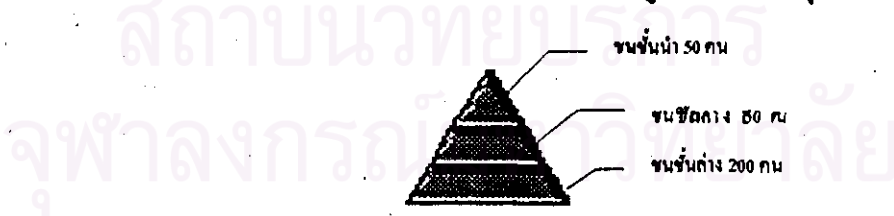
ไว้ดังนี้ ภาคเหนือ (Northern Region) = 20.2% คิดเป็นสัดส่วนเท่ากับ 2 ส่วน

ภาคกลาง (Central Region) = 32.4% คิดเป็นสัดส่วนเท่ากับ 3 ส่วน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (North Eastern Region) = 35.6% คิดเป็นสัดส่วนเท่ากับ 4 ส่วน

ภาคใต้ (Southern Region) = 12.8% คิดเป็นสัดส่วนเท่ากับ 1 ส่วน

จากการศึกษาโครงสร้างของสังคมไทย(เสถียร เชนประทับ, 2535) มีลักษณะแบบพีรามิด โดยที่จากฐานพีรามิด คือ ชนชั้นล่าง, ชนชั้นกลางและชนชั้นนำ ผู้วิจัยจึงแบ่งกลุ่มตัวอย่างดังนี้

อนึ่ง ชนชั้นนำโดยส่วนใหญ่แล้วมักรวมตัวอยู่ที่กรุงเทพฯ (เสถียร เชนประทับ, 2535) ผู้วิจัยจึงเลือกทำการศึกษารชนชั้นในกรุงเทพฯ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เหลือ คือ ชนชั้นกลางและ ชนชั้นล่าง นั้น ทำการสุ่มภาคละ 1 จังหวัดโดยมีจำนวนตัวอย่างตามสัดส่วน ยกเว้น ภาคกลาง เนื่องจากประชากรของกรุงเทพฯ มีมากเป็น 2 เท่าของจังหวัดในภาคกลางทั้งหมดโดยไม่รวม กทม

เทพฯ(กทม.5,584,963 คนและอื่น ๆ 6,320,672 คน,สำนักงานกลางทะเลเป็นราชบุรี) ภาคกลางที่มี 3 ส่วน จึงเป็นกทม. 2 ส่วนและสุ่มภาคกลางอีกหนึ่งจังหวัดให้เป็นหนึ่งส่วน ได้ดังนี้

	ชนชั้นต่ำ(คน)	ชนชั้นกลาง(คน)	ชนชั้นนำ(คน)
ภาคเหนือ-จังหวัดเชียงใหม่ (2)	40	30	-
ภาคกลาง-กรุงเทพฯ (2)	40	30	50
-สมุทรสาคร (1)	20	15	-
ภาคออก/เหนือ-กาฬสินธุ์ (4)	80	60	-
ภาคใต้ -สุราษฎร์ธานี (1)	20	15	-
รวมทั้งสิ้น (10 ส่วน)	200	150	50

2.2 ผู้รับสารที่ชมรายการสุขภาพทางโทรทัศน์

เพื่อทำการประเมินรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ของกลุ่มผู้รับสารในชนชั้นต่าง ๆ จึงเลือกบุคคลที่ชมรายการสุขภาพทางโทรทัศน์จากการสำรวจการเปิดรับชมรายการฯ โดยคิดจาก 10 %ของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา ได้ดังนี้

	ชนชั้นต่ำ(คน)	ชนชั้นกลาง(คน)	ชนชั้นนำ(คน)
ภาคเหนือ-จังหวัดเชียงใหม่ (2)	4	3	-
ภาคกลาง-กรุงเทพฯ (2)	4	3	5
-สมุทรสาคร (1)	2	2	-
ภาคออก/เหนือ-กาฬสินธุ์ (4)	8	6	-
ภาคใต้ -สุราษฎร์ธานี (1)	2	2	-
รวมทั้งสิ้น (10 ส่วน)	20	16	5

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

1. ใตคัทสนูปกรรย์ ได้แก่ แถบบันทึกภาพ, แถบบันทึกเสียง, เครื่องเล่นเทปบันทึกเสียงภาพ สมุดบันทึก/ปากกา, ดินสอ และตารางจำแนกรายการสุขภาพทางโทรทัศน์
2. แบบสอบถามเพื่อการสำรวจการเปิดรับชมรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ

- ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ,อายุ,สถานภาพ,การศึกษา,อาชีพ,รายได้,และสุขภาพ
- ความสนใจข่าวสารด้านสุขภาพ
- การเปิดรับข่าวสารด้านสุขภาพ
- การเปิดรับรายการสุขภาพทางโทรทัศน์
- ช่วงเวลาที่ต้องการรายการสุขภาพทางโทรทัศน์

3. คำถามเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึกทัศนะของผู้รับสารกลุ่มต่าง ๆ ต่อรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ ดังนี้

- i) ท่านคิดว่าข้อมูลจากรายการโทรทัศน์เกี่ยวกับสุขภาพ และโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ถูกต้องหรือไม่ ?
- ii) ท่านและครอบครัวเคยมีโรคภัยไข้เจ็บ หรือปัญหาสุขภาพตรงกับรายการโทรทัศน์บ้างหรือไม่ ?
- iii) ท่านคิดว่ารายการสุขภาพทางโทรทัศน์ตรงกับปัญหาสุขภาพของคนส่วนใหญ่หรือไม่ ?
- iv) ท่านสามารถนำสิ่งที่ได้จากรายการสุขภาพทางโทรทัศน์นำไปใช้ได้หรือไม่ ?
- v) รายการสุขภาพทางโทรทัศน์แนะนำให้คุณดูแลสุขภาพด้วยตนเองหรือให้ไปหมอ ? เช่นอะไรบ้าง ?

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

1. ความเที่ยง (Validity)

1.1 การวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยได้แบ่งรายการสุขภาพตามเนื้อหารายการออกเป็น 6 สาระ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ สำหรับเกณฑ์ในการวิเคราะห์ตามแนวคิดทางการแพทย์ใช้เกณฑ์ตามหลักการของการแพทย์นั้น ๆ และการแบ่งชนชั้นพิจารณาจากลักษณะของโรคและองค์ประกอบต่าง ๆ ของรายการ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ปรีกษาขอคำแนะนำ

1.2 แบบสอบถามการเปิดรับชมรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ ตรวจสอบรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ให้ครบถ้วน รวมทั้งปัจจัยต่าง ๆ ที่คาดว่าจะมีความเกี่ยวข้องกับการเปิดรับชมรายการแล้วปรึกษาผู้เชี่ยวชาญและทรงคุณวุฒิ

1.3 คำถามสัมภาษณ์เชิงลึก ตรวจสอบให้ครอบคลุมประเด็นที่จะทำการศึกษาและ ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญและทรงคุณวุฒิ

2. ความเชื่อมั่น (Reliability)

2.1 การวิเคราะห์เนื้อหา สุ่มรายการสุขภาพทางโทรทัศน์(10%ของแต่ละประเภท) คือ รายการสุขภาพ 16 ตอน/โฆษณา 7 เรื่อง ให้ผู้เชี่ยวชาญ 2 คน แต่ละบุคคลพิจารณาแยก ตามเกณฑ์การวิเคราะห์และความรู้สึกตนเอง แล้วนำผลจากการพิจารณานั้นมาทดสอบความ- เชื่อมั่นโดยอาศัยหลักการคำนวณของฮอลตี (Holsti)

$$\text{สูตร} \quad R = \frac{2 C_1 C_2}{C_1 + C_2}$$

C_1, C_2 = เป็นจำนวนของรายการที่ผู้ทรงรหัส 2 คนมีความเห็นตรงกัน

$C_1 + C_2$ = เป็นจำนวนของประเภททั้งหมดที่ผู้ทรงรหัสทั้งสองพิจารณา

สำหรับค่าคำนวณ ได้ออกมาตามหลักการของGold and Kaplan นั้น ไม่ควรต่ำกว่า 0.75 จึงจะถือว่ามี ความเชื่อมั่นสูง

$$R = \frac{2(18)}{23 + 23} = 0.78$$

ดังนั้น เกณฑ์ในการวิเคราะห์เนื้อหาที่มีความเชื่อมั่นสูงพอที่จะนำมาใช้ได้

- 2.2 แบบสอบถาม ทำการทดลองแบบสอบถามการเปิดรับชมรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ ดังนี้
- i) ชนชั้นนำ ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการจังหวัดนนทบุรีจำนวน 5 คน
 - ii) ชนชั้นกลาง ได้แก่ ข้าราชการครูสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี จำนวน 15 คน
 - iii) ชนชั้นล่าง ได้แก่ พ่อค้า/แม่ค้าตลาดจังหวัดนนทบุรี จำนวน 20 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. รายการสุภาพทางโทรทัศน์

1.1 รายการความรู้ ทำการตรวจสอบรายการสุภาพจากหนังสือแนะนำรายการโทรทัศน์ ได้แก่ บ้านเทงทีวี , มีเดียทีวีโกด์ จัดทำตารางการออกอากาศของรายการสุภาพทางโทรทัศน์และที่ ๓๓ ทีวี นี ๓๓ ปกป้องทั้งหมด 20 รายการ บันทึกได้ทั้งหมด 151 ตอน

1.2 โฆษณา จากการเปิดรับรายการโทรทัศน์เป็นประจำและสังเกตว่าโฆษณาชิ้นใด จัดเป็นประชากรที่ควรทำการศึกษาจะจดจำไว้ และทำการบันทึกเทปในโอกาสต่อไป ให้ครบถ้วน ได้จำนวนทั้งสิ้น 65 รื่อง

2. ประเภทบุคคล การเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทบุคคลมี 2 ลักษณะ คือ

2.1 การสำรวจตามแบบสอบถาม เพื่อศึกษาการเปิดรับรายการสุภาพทางโทรทัศน์

- **ชนชั้นนำ** ได้แก่ โรงพยาบาลวิชัยยุทธ, เซ็นจูรีพาร์คพลาซ่า, สำนักงานใหญ่
ธนาคารกรุงเทพ จำกัด , จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- **ชนชั้นกลาง** ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามภาคต่าง ๆ ดังนี้

ภาคเหนือ-เชียงใหม่ ได้แก่ ที่ว่าการอำเภอเมืองเชียงใหม่, กองพันทหารแม่ริม
ภาคกลาง-กรุงเทพฯ ได้แก่ ธนาคารออมสิน สาขาสะพานดำ, บริษัทไทยคม

- **สมุทรสาคร** ได้แก่ ศาลากลางจังหวัดสมุทรสาคร

ภาคออก/เหนือ-กาฬสินธุ์ ได้แก่ ศาลากลางจังหวัด, ที่ว่าการอ.เมือง, อ.กมตาไสย
ภาคใต้ -สุราษฎร์ธานี ได้แก่ ที่ว่าการอำเภอกาญจนดิษฐ์

- **ชนชั้นล่าง** ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามภาคต่าง ๆ ดังนี้

ภาคเหนือ-เชียงใหม่ ได้แก่ ม.9 ค.ขี้เหล็ก, ม.9ค.ห้วยไร่, ม.1ค.เมืองก๊อ.แม่แตง
ภาคกลาง-กรุงเทพฯ ได้แก่ สวนจตุจักร, ชุมชนแออัดริมคลองบางเขน, คนงาน

ก่อสร้างหมู่บ้านจามจุรี, เขตการเดินรถที่ 11

- **สมุทรสาคร** ได้แก่ หมู่ที่ 1,3 ค.บางหญ้าแพรก อ.เมือง

ภาคออก/เหนือ-กาฬสินธุ์ ได้แก่ หมู่ที่ 3,5,6 ค.ท่าคลอง, หมู่ที่ 1,5,8 ค.บึงวิชัย อ.เมือง
ภาคใต้ -สุราษฎร์ธานี ได้แก่ โรงพยาบาลชุมชนกาญจนดิษฐ์

2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก ทำการสัมภาษณ์ตามแนวคำถามที่เตรียมไว้โดยคัดเลือกบุคคลจากการสำรวจการเปิดรับรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ตามจำนวนของแต่ละชั้นแต่ละสถานที่ที่ต้องการ จำนวนทั้งสิ้น 41 คน พร้อมการบันทึกเทปและการจดบันทึก ดังนี้

- ชั้นล่าง จำนวน 20 คน ได้แก่ ชาวไร่ชาวนา(12 คน), ทหาร(2 คน), คนงานก่อสร้าง(2 คน), ชาวประมง(2 คน) และคนขับรถ(2 คน)
- ชั้นกลาง จำนวน 16 คน ได้แก่ ข้าราชการ(10 คน), พนักงานบริษัท(4 คน) และเจ้าของกิจการ(2 คน)
- ชั้นนำ จำนวน 5 คน ได้แก่ อดีตวุฒิสมาชิก(1 คน), ผู้บริหารธนาคารกรุงเทพ จำกัด (1 คน), อาจารย์มหาวิทยาลัย(2 คน) และผู้มีฐานันดรศักดิ์(1 คน)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เนื้อหารายการสุขภาพทางโทรทัศน์จากรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ทั้ง 2 ประเภท ได้แก่ รายการสุขภาพ(โดยตรง)และโฆษณา จำนวนทั้งสิ้น 216 ตอน

1.1. การแบ่งเนื้อหาตามสาระออกเป็น 6 สาระ ได้ดังนี้

i) อาหาร จำนวนทั้งสิ้น 51 ตอน

- รายการความรู้ ได้แก่ เมนูถูกรัก, ก้าวทันโรค, ดวงใจพ่อแม่, สุขภาพดีทั่วไทย และ เพื่อนแก้ว จำนวนทั้งสิ้น 38 ตอน

- โฆษณา จำนวน 13 ตอน ได้แก่ การป้องกันโรค 7 เรื่อง, สิ่งบริโภค 6 เรื่อง (เครื่องดื่มบำรุงสุขภาพ 3 เรื่อง, นม 2 เรื่อง, มันทิช 1 เรื่อง)

ii) แม่และเด็ก จำนวนทั้งสิ้น 38 ตอน

- รายการความรู้ ได้แก่ รักลูกให้ถูกทาง, เมนูถูกรัก, ดวงใจพ่อแม่, แทนรักจากแม่, สุขภาพดีมีสุข, ปัญหาชีวิตและสุขภาพ, รู้ทันโรค จำนวน 34 ตอน

- โฆษณา จำนวน 4 ตอน

iii) เอดส์ จำนวนทั้งสิ้น 16 ตอน

- รายการความรู้ ได้แก่ รื้อคปอดเอดส์, รู้ทันเอดส์, พบหมอศิริราช

จำนวน 9 ตอน

- โฆษณา จำนวน 7 ตอน

iv) สุขภาพตา จำนวนทั้งสิ้น 10 ตอน

- รายการความรู้ ได้แก่ ถนอมดวงตา, การแพทย์ก้าวหน้า จำนวน 9 ตอน

- โฆษณา 1 เรื่อง

v) สุขภาพฟัน จำนวนทั้งสิ้น 15 ตอน

- รายการความรู้ ได้แก่ รักฟัน, ก้าวทันโรค, พบหมอศิริราช จำนวน 9 ตอน

- โฆษณา ได้แก่ ชาลีฟัน 6 เรื่อง

vi) ภาวะการเจ็บป่วย จำนวนทั้งสิ้น 86 ตอน

- รายการความรู้ ได้แก่ ก้าวทันโรค, รู้ทันโรค, สมองใสการแพทย์, สุขภาพดีมีสุข, คลินิกช่อง 5, การแพทย์ก้าวหน้า, ห่วงคุณห่วงสุขภาพ, ใจเขาใจเรา, พบหมอศิริราช ปัญหาชีวิตและสุขภาพ จำนวน 52 ตอน

- โฆษณา จำนวน 34 ตอน ได้แก่ การป้องกันโรค 4 เรื่อง, ยา 24 เรื่อง, เครื่องอุปโภคเพื่อสุขภาพ 6 เรื่อง

1.2. การแบ่งช่วงเวลาเพื่อการวิเคราะห์ ด้วยแต่ละรายการมีเนื้อหาและช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงแบ่งประเภทรายการให้สะดวกต่อการวิเคราะห์ดังนี้

i) รายการที่แพร่ภาพครั้งละไม่เกิน 15 นาที จัดให้แต่ละครั้งเป็น 1 ตอน ได้แก่ ก้าวทันโรค, สุขภาพดีทั่วไทย, สุขภาพดีมีสุข, การแพทย์ก้าวหน้า, รู้ทันโรค, พบหมอศิริราช, ใจเขาใจเรา, ห่วงคุณห่วงสุขภาพ, แทนรักจากแม่, รักฟัน, ถนอมดวงตา, เมฆอุกรัก, รักลูกให้ถูกทาง จำนวนทั้งสิ้น 13 รายการ

ii) รายการที่มีการแบ่งช่วงรายการอยู่แล้ว ให้ถือเอาแต่ละช่วงเป็น 1 ตอน ได้แก่ - สมองใสการแพทย์ ได้แก่ โลกกว้างทางแพทย์, พบแพทย์

- คลินิกช่อง 5 ได้แก่ รอบโรครอบรู้, ใส่ใจคุณภาพชีวิต, ก้าวทันมะเร็ง
- ดวงใจพ่อแม่ ได้แก่ รอบโรครอบรู้, ใส่ใจคุณภาพชีวิต, ก้าวทันมะเร็ง
- รั้วปลอดภัยได้แก่ สารคดี, ละคร, สันทนา
- เพื่อนแก้ว ได้แก่ กทมม่า, ลูกแก้ว, เปิดของจดหมาย
- ปัญหาชีวิตและสุขภาพ (แบ่งตามเนื้อหาในแต่ละครั้ง)

iii) โฆษณาแต่ละเรื่องจัดเป็น 1 ตอน รวมทั้งสิ้น 65 ตอน

1.3. การวิเคราะห์เนื้อหา พิจารณาแต่ละตอนเป็น 3 ช่วงคือช่วงเริ่ม, ช่วงกลาง และช่วงท้าย แล้วให้ถรรหัสแต่ละช่วงลงในตารางจำแนกที่สร้างไว้ (ดังภาคผนวก ก.) ดังนี้

i) แนวคิดทางการแพทย์ใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ด้วยท ดังนี้

- การแพทย์แยกส่วนเน้นการดูแลรักษามากกว่าการป้องกันและเน้นการพึ่งพาแพทย์/ ผู้เชี่ยวชาญหรือยาและเทคโนโลยี
- การแพทย์องค์รวม เน้นการป้องกันโรค มุ่งพฤติกรรมของบุคคลพึ่งตนเอง

ii) การแบ่งชนชั้น วิเคราะห์ด้วยทว่าจัดอยู่ในกลุ่มโรคที่เกิดจากความยากจนหรือกลุ่มโรคที่เกิดจากความมั่งคั่งและฟุ่มเฟือย กลุ่มเป้าหมายของรายการหรือชื่อตอนเป็นของชนชั้นใด

หมายเหตุ จากการวิเคราะห์เนื้อหาในแต่ละช่วงรายการ(นำ, กลาง, จบ)พบว่า มีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงรายการน้อย ดังนั้น หากพบว่ารายการใดมีลักษณะทางชนชั้น หรือแนวคิดทางการแพทย์ 2 ใน 3 แล้ว ผู้วิจัยถือว่าเป็นเช่นนั้น ตัวอย่าง เช่น รายการก้าวทันโรค ช่วงคนดั่งกับสุขภาพ ตอน อ.จตุพล ชมภูนิช ปรากฏผลดังนี้ (ภาคผนวกหน้า 9)

แนวคิดการแพทย์						ลักษณะทางชนชั้น					
แยกส่วน			องค์รวม			ไม่มี			ชนชั้นนำ		
นำ	กลาง	จบ	นำ	กลาง	จบ	นำ	กลาง	จบ	นำ	กลาง	จบ
-	1	1	1	-	-	1	-	-	-	1	1

ผู้วิจัยถือว่ารายการคอนนี้มีลักษณะของการแพทย์แยกส่วนและมีลักษณะของชนชั้นนำ
แล้วนำคะแนนที่ได้มาคำนวณทางสถิติแบบพรรณนา(Descriptive Method) โดยคำนวณหาค่าร้อยละ
(Percentage) และค่าเฉลี่ย(Mean) เพื่อวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ของรัฐและเอกชนในมิติต่าง ๆ
2. เพื่อศึกษาลักษณะทางชนชั้นของเนื้อหาที่ปรากฏในรายการสุขภาพทางโทรทัศน์
3. เพื่อเปรียบเทียบการนำเสนอแนวคิดของการแพทย์แบบแยกส่วนกับการแพทย์องค์รวม
ที่ปรากฏในรายการสุขภาพทางโทรทัศน์

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยโปรแกรม SPSS PC+ เพื่อหาความแตกต่างการ
เปิดชมรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ระหว่างชนชั้น โดยสถิติไคร้สแควร์ ดังนี้

- 2.1 ชนชั้นกับการเปิดรับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ
- 2.2 ชนชั้นกับการประเมินสุขภาพตนเอง, ความสนใจข้อมูลด้านสุขภาพ
- 2.3 ชนชั้นกับการเปิดรับรายการสุขภาพทางโทรทัศน์และลักษณะการเปิดรับ
- 2.4 ชนชั้นกับรายการสุขภาพ/โฆษณาที่เปิดรับมากที่สุด
- 2.5 ชนชั้นกับเวลาที่ต้องการให้มีรายการสุขภาพทางโทรทัศน์

3. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้รับสารในกลุ่มต่าง ๆ ว่าผู้รับสารชนชั้นต่าง ๆ มี
การรับรู้ ต่างกันหรือไม่อย่างไร เกี่ยวกับประเด็นที่พบในรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ดังนี้

- 3.1 ความน่าเชื่อถือในรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ โดยศึกษาคำตอบจากคำถาม
 - 1) ท่านคิดว่าข้อมูลจากรายการเกี่ยวกับสุขภาพร่างกายทางโทรทัศน์ถูกต้องหรือไม่ ?
 - 2) คำแนะนำจากรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ตรงกับความเชื่อทางสุขภาพที่ท่าน
มีอยู่หรือไม่ ?
- 3.2 ความสอดคล้องของเนื้อหารายการกับปัญหาสุขภาพของผู้รับสารแต่ละกลุ่ม โดยศึกษา
คำตอบจากคำถาม
 - 3) ท่านและครอบครัวเคยมีปัญหาสุขภาพตรงกับรายการข้างหรือไม่ ?
 - 4) ท่านคิดว่ารายการสุขภาพทางโทรทัศน์ตรงกับปัญหาสุขภาพของคนส่วนใหญ่
หรือไม่ ?

3.3 ความสามารถในการนำไปปฏิบัติของผู้รับสารกลุ่มต่าง ๆ โดยศึกษาคำตอบจากคำถาม

5) ท่านสามารถนำสิ่งที่ได้จากรายการสุขภาพทางโทรทัศน์นำไปใช้ได้หรือไม่?

3.4 ผู้รับสารกลุ่มต่าง ๆ ได้รับการนำเสนอแนวคิดการแพทย์จากรายการสุขภาพทางโทรทัศน์อย่างไร โดยศึกษาคำตอบจากคำถาม

6) รายการสุขภาพทางโทรทัศน์แนะนำให้ท่านดูแลสุขภาพด้วยตนเองหรือให้ไปหมอ?
เช่นอะไรบ้าง?

การนำเสนอ ผลการวิจัยเรื่อง “ทิศทางของการดูแลสุขภาพในรายการสุขภาพทางโทรทัศน์”
ประกอบด้วย

บทที่ 4 การวิเคราะห์เนื้อหาของรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ เพื่อวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ของรัฐและเอกชนในมิติต่าง ๆ
2. เพื่อศึกษาลักษณะทางชนชั้นของเนื้อหาที่ปรากฏในรายการสุขภาพทางโทรทัศน์
3. เพื่อเปรียบเทียบการนำเสนอแนวคิดของการแพทย์แบบแยกส่วนกับการแพทย์องค์รวมที่ปรากฏในรายการสุขภาพทางโทรทัศน์

บทที่ 5 การประเมินรายการสุขภาพทางโทรทัศน์จากทัศนะของผู้รับสารกลุ่มต่าง ๆ

- รูปแบบการเปิดรับข่าวสารด้านสุขภาพจากสื่อต่าง ๆ
- กระบวนการรับรู้รายการสุขภาพทางโทรทัศน์

บทที่ 6 ทิศทางของการดูแลสุขภาพในรายการสุขภาพทางโทรทัศน์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย